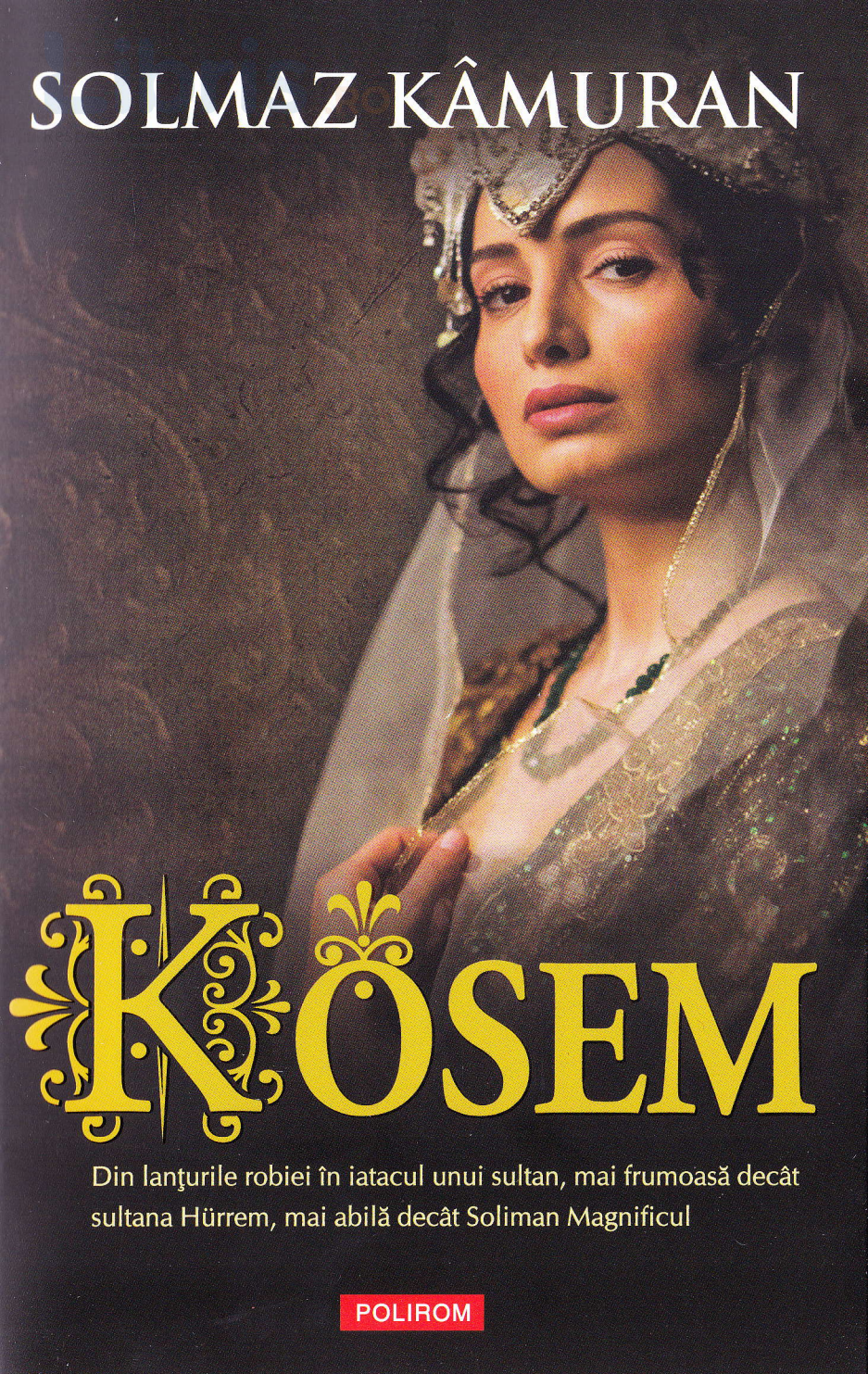

A woman with dark hair, wearing a white headscarf and a dark, ornate dress with gold jewelry, looking slightly to the side.

SOLMAZ KÂMURAN

KÖSEM

Din lanțurile robiei în iatacul unui sultan, mai frumoasă decât sultana Hürrem, mai abilă decât Soliman Magnificul

POLIROM

KÖSEM

Traducere din limba turcă si note

de Margareta Aslan și Călin Felezeu

Postfată de Călin Felezeu

I

1603

22 decembrie / haremul imperial

— Cea mai lungă și mai neagră noapte... Poate că nu va mai fi vreo altă dimineață, acum este sfârșitul.

Flacăra tremurândă a lumânărilor lăsa umbre înspăimântătoare pe pereți; un șarpe cu limba bifurcată se unduia ca într-un dans al morții, lilieci vampiri cu capetele-n jos își așteptau victimele în colțuri întunecate... Acolo, un demon cu coada ridicată, un țap bărbos și cu urechi ascuțite și-a ridicat tridentul amenințător. Șobolani flămânzi mișunau pe la praguri, păianjeni se plimbau pe faldurile perdelelor...

Să fi fost aici o casă bântuită? Sultana *valide* Safiye¹, stând nemișcată ca o statuie de marmură în colțul ei dintotdeauna, înrăurită de închipuiri înfiorătoare ce-i treceau prin fața ochilor, repeta în mintea ei același lucru:

— Totul s-a terminat.

S-a înfolit în blana ei de samur, îi era atât de frig, dar în același timp palmele și subsuorile îi transpirau. O sudoare rece ca gheața... Nu voia să se lase în voia sortii, deși putea să bănuiască ce avea să i se întâmple. Simțea în adâncul sufletului ei un puternic sentiment de răzvrătire ca o mare involburată, o uriașă

1. Consoarta sultanului Murad al III-lea. Mama sultanului Mehmed al III-lea.

îndoială căreia nu era în stare să-i dea glas. Fiul ei, Mehmed, murise pe neașteptate, iar acest lucru însemna că scepтрul puterii avute timp de douăzeci și opt de ani nu va mai fi în mâinile ei. Acest gând nu-i dădea pace. Ca o femeie puternică, una care a băut licoarea puterii toată viața ei, cum ar putea ea să părăsească haremul imperial¹ și să-și continue viața în Vechiul Palat²? Cum ar putea trăi ea în această închisoare, în mijlocul adunăturii de robi, cu mâinile legate, neputincioasă în viață, tăcută și fără speranță, ca o sabie ruginită în teacă? Această nefericită supraviețuire putea oare să fie numită viață? Trebuia să găsească o cale de a scăpa de acest sfârșit. Nu o mai puteau ajuta acum nici robii cei mai credincioși, nici *kızlarağası*³ și nici *kapiağası*⁴. Nu mai era nimeni în care să aibă încredere, doar pe judecata ei se putea bizui, însă acum era pe deplin năucită.

Și-a reamintit trecutul, și-a adus aminte de confidenta și călăuza ei, bătrâna Ester, Kiraze⁵: „Șerbetul puterii are gust de sânge... Te lupți pentru putere, dar nu uita, totul are un preț în viață“. Deși s-a luptat cu înverșunare pentru puterea și măreția pe care le obținuse, a rămas cu totul neputincioasă, în vreme ce Estera era ciopârțită de ucigași ațâțați în timpul revoltei spahiilor, în fața Divanului⁶ Marelui Vizir. Nu numai că nu a intervenit

-
1. Cunoscut și sub numele de serai, era reședința sultanei *valide*.
 2. Vechiul Palat, folosit anterior de conducerea imperială, în secolul XVII servea drept reședință membrilor familiei imperiale izgoșiți sau nevoiți să părăsească seraiul.
 3. Eunucul negru, conducătorul eunucilor din haremul imperial. Începând cu secolul al XVII-lea au început să joace un rol deosebit în conducerea Imperiului Otoman, alături de sultanele din harem. El se ocupa de femeile slave aduse la Palat.
 4. Era căpetenia eunucilor albi, garda personală a familiei dinastice. Era cel care se ocupa de robii băieți.
 5. Ester Kyra, fiică de evreu sefard, personaj biblic, cea care a salvat poporul evreu de genocidul plănuț de vizirul Haman.
 6. Marea Adunare a înalților demnitari otomani, consiliul de guvernare cu rol consultativ și de hotărâre în treburile statului otoman.

pentru a nu fi tăiată în bucăți, ci chiar a lăsat să se întâmple acest lucru. Da, prețul puterii a fost nespus de scump.

De ani de zile nu mai fusese măcinată de regrete, însă acum sufletul ei era neliniștit din pricina acestei remușcări. Când femeia aceea blestemată, mamă a șahzadei Mahmud, a aruncat blestemele, de ce nu a făcut ea oare descântece, de ce nu a sacrificat miei? De ce, de ce?

— Tu, sultană Safiye, tirana tiranilor! Ai pus să-mi fie măcelărit fiul. Dreptatea lui Dumnezeu te va pedepsi. Îți doresc ca fiul tău fără inimă să nu trăiască nici măcar șase luni începând din ziua de azi. Blestemul meu să fie de-a pururi asupra ta.

De cum a fost înscăunat, Mehmed al III-lea, fiul sultanei Safie, a poruncit asasinarea prin sugrumare a celor 19 frați ai lui. Ultima poruncă dată de acesta în timpul domniei sale de opt ani fusese, într-adevăr, în urmă cu șase luni: asasinarea propriului său fiu în vârstă de șaisprezece ani, șahzade Mahmud. Când zvonurile despre aspirațiile la putere ale lui Mahmud și despre dorința de detronare a tatălui său au ajuns la Safiye, ea l-a avertizat pe sultan și i-a arătat ca dovezi scrisorile aduse de *kızlarağası*. De fapt, nu avea muștrări de conștiință nici pentru șahzade Mahmud cel cuprins de dorința de putere și nici pentru moartea celor care l-au îndrumat la aceste planuri. Legile puterii erau foarte clare, trădătorii învinuiți de lezmajestate erau pedepsiți fie prin executare, fie prin sugrumarea cu ștreang de mătase, fie cu pumnalul de argint...¹

Era rândul lui Ahmed, unul din cei doi nepoți ai sultanei Safiye, să urce pe tronul sultanal. Ahmed, fiul lui Handan, care avea doar treisprezece ani și nu fusese nici măcar circumcis²... Și mai era Mustafa, fiul lui Fuldane, de doisprezece ani. Dacă

1. Modalitate de suprimare a celor din Casa Osman. Legislația otomană interzicea cu desăvîrșire vărsarea de sânge între membrii unei dinastii, recurgându-se astfel la strangulare.
2. Circumcizia reprezintă în tradiția otomană momentul de trecere de la copilărie la maturitate.

Mustafa ar fi fost executat conform regulilor dinastice, continuitatea sângelui otoman ar fi fost pusă în pericol și nimeni n-ar fi riscat asta.

Sultana Safiye era foarte mulțumită că, influențându-l pe fiul său, acesta nu oferise nici unei mame de șahzade titlul nobil de *haseki*¹. Se gândea cât de corectă era decizia pe care o luase atunci. Atâta timp cât era ea în haremul imperial ca sultană *valide*, ele nu ar fi avut nici o însemnătate sau trecere la Curtea sultanului. Dar acum... Ah, dacă ar găsi vreo cale de a nu pleca la Vechiul Palat... Să le țină departe de ea fusese până acum doar o joacă de copii, dar situația se schimbase.

S-a ridicat în picioare. Era liniște în salon, toți stăteau nemișcați ca niște statui, așteptând-o să vorbească. Înaintând cu pași greoi, s-a oprit în fața ferestrei cu gratii privind apa Bosforului de un albastru închis ca cerneala. În seara aceea luna nu răsărise, doar câteva stele sclipeau printre norii plumburii.

Între cele două țărmuri, strălucitoarele ape albastre ale Bosforului păreau un râu învolburat, ce curgea cu valuri înspumate, uneori spre Marea Marmara, alteori spre Marea Neagră, dar în această noapte se pierdeau în întunericul înfricoșător. Tot ce îi plăcea să admire cu nesaț în lumina zilei parcă dispăruse pentru totdeauna. Din adâncul grădinii haremului s-a auzit țipătul unei bufnițe. S-a cutremurat și s-a înfășurat mai strâns în blana pe care-o purta. De parcă era în lăuntrul unui monstru, în burta unui balaur, într-o temniță întunecată, cu totul singură. După ani și ani, simțea pentru prima dată o dorință puternică de a evada din aceste locuri. Spre ținuturile natale...

În ciuda timpului care trecuse, imaginea Venetiei, orașul acela cețos, nu i s-a șters niciodată din memorie. Era încă vie în mintea ei, cu toate sunetele, cu atâtea mirosuri și culori. Da, este adevărat, dacă ar fi rămas acolo, nici măcar nu ar fi putut

1. Prima soție, preferata sultanului. Titlul era conferit doar acelor *carie* ce dădeau naștere fiilor sultanului.

să își imagineze că va avea o asemenea putere, precum cea pe care și-o câștigase la curtea otomană. Licoarea însângerată a puterii a făcut-o să-și uite de mult timp familia, orașul, trecutul de acolo, dar acum, mintea sa înrobătă de griji, preocupări și temeri se afla în căutarea unei căi de scăpare și și-a găsit în acel moment ca adăpost Veneția... „Iubita mea Veneție...”

Insulițe, diguri, case de piatră cu scări ce-ntâlneau apele mării, ușile care au deschidere spre apă... Domuri ce se încing sub soare, poduri care au, fiecare, povestea lui: Rialto, Scalzi, Tete, Sospiri, Accademia... Străzile înguste, luminate de felinare roz, desprinse parcă din poveștile cu zâne... Zgomotul aripilor porumbelilor ce-și luau zborul deodată spre cer, al clopotelor de biserică și ceasul din turn care se auzea în Piața San Marco... Gondole, regate, măști, carnavaluri...

Ea se numea pe vremuri Sophia Baffo, era unica fiică a unui guvernator bogat, influent și puternic. Era frumoasă, fermecătoare, adorabilă... Toată lumea o invidia. Era plină de vise și dorințe ambițioase de viitor și era profund legată de Veneția. Cum și-ar fi putut imagina că, într-o zi, avea să fie adusă la Istanbul ca roabă, ea, adevărata stăpână a celor patru cai ai Palatului Ducal¹. Cum și-ar fi putut imagina că, după ce a fost cumpărată de la piața de robi și adusă la serai, avea să fie ridicată din rândul concubinelor la rangul de *haseki*, în haremul imperial? Iar mai apoi, cum și-ar fi putut imagina că, de la *haseki*, avea să ajungă sultană *valide* și avea să conducă imperiul din spatele zăbrelelor haremului? Cum și-ar fi putut imagina ea că nu va mai avea niciodată posibilitatea de a se întoarce în Veneția?

Șerbetul puterii...

A șoptit cu o voce pe care o putea auzi numai ea: „Nu, nu voi regreta niciodată. Niciodată nu voi spune «dacă ar fi fost altfel...»” Se cutremură și încercă să se adune. Nu putea să se lase pradă unor simțăminte atât de înșelătoare, slabe și naive. Acestea ar fi slăbit-o, iar slăbiciunea însemna moarte.

1. Simbolul din Piața San Marco. Cei patru cai au fost aduși de la Constantinopol după cucerirea sa din secolul XII.

În acel moment, muezinul¹ de la geamia Sfânta Sofia chema credincioșii la rugăciunea de dimineață. *Es-salatu hayrun mine'n nevm... Es-salatu hayrun mine'n nevm... Es-salatu hayrun mine'n nevm...*² În foarte scurt timp, aceste cuvinte sfinte se auzeau cu ecou în tot orașul, de la numeroasele minarete de pe cele două maluri ale Bosforului. Curând, soarele avea să răsară deasupra munților. Se termina cea mai lungă noapte? Stelele începeau să pălească. Se întoarse de la fereastră și se îndreptă spre intrarea în sală, unde, *kapiağası* îi aștepta porunca: „Dă de știre: ceea ce trebuie să se facă să se facă!“.

Moartea neașteptată a lui Mehmed al III-lea nu a fost lăsată să ajungă la urechile cetății, nu le era cunoscută nici chiar locuitorilor Palatului. Vizirii și ceilalți membri ai Divanului erau pregătiți ca de fiecare dată, înveșmântați în blănuri și turbane, pentru dările de seamă de dimineață. Înainte ca aceștia să înceapă adunarea pentru a discuta problemele de zi cu zi, a intrat *kapıcılar kethüdası*³ și, după ce i-a salutat pe cei de acolo, a înaintat firmanul înfășurat în mătase vizirului Kaymakam Kasım Pașa. Vizirul nu a izbutit să citească documentul, s-a întors spre cel ce i-l înmânase și l-a întrebat: „Cine ți-a dat asta?“.

— Este o poruncă imperială. *Kapıcılar agası* mi-a adus-o puțin mai devreme.

— Această scrisoare nu poate fi citită, nu pare să fie a sultanului nostru. Se întoarse spre *reisülkuttab*⁴ și îi spuse: Reis Efendi, aruncă o privire peste asta. Pare să fie încifrată. Nu se disting semnele.

-
1. Muezinul este cel care, din înaltele minarete ale geamiilor, cheamă la rugăciune credincioșii musulmani de cinci ori pe zi.
 2. „Rugăciunea este mult mai folositoare decât somnul.“
 3. Mesager între sultan și Marele Vizir.
 4. Șeful cancelariei.

Respectați drepturile de autor

Reisülkuttab a luat documentul și l-a studiat cu mare atenție, pe fața sa așternându-se o expresie gravă. După ce a ezitat puțin, s-a aplecat spre vizir și i-a șoptit acestuia la ureche ce scria:

— Tu, cel ce ești numit Kasım Pașa! Tatăl meu a trecut în neființă la porunca sfântă a lui Allah, iar eu am urcat pe tron. Păstrează orașul în pace și ordine. Dacă se întâmplă să fie chiar și o singură răzvrătire, îți voi lua îndată capul.

Kasım Pașa era năucit; era vădit că îi venea greu să creadă ceea ce auzise. Pentru a împrăști orice urmă de îndoială, a poruncit să se scrie o scrisoare către *kızlarağası* prin care dorea să se asigure de adevărul informației primite, cerând o lămurire clară despre ciudata poruncă imperială pe care o primise.

După un timp, *kapıcılar kethüdası* s-a întors și l-a dus pe Kasım Pașa la palatul imperial. Ahmed, cel mai mare fiu al sultanului Mehmed II, era așezat pe tron, înconjurat de funcționarii din *enderun*¹. Vizirul caimacam era acum sigur de situație. Sultanul murise tânăr de infarct, într-un moment în care nimeni nu se aștepta, iar noul sultan era Ahmed I. S-au dat rapid poruncile trebuitoare, a fost anunțat muftiul² să se ocupe de înmormântare, au fost chemați la palat membrii Divanului. Când s-au strâns toți, au mers către curtea dintre Divan și serai, să ajungă la sala în care era așezat tronul. Nu știau încă pentru ce fuseseră chemați. Nimeni nu spunea nimic, iar ochii le erau plini de nedumerire, întrebându-se în sinea lor „Ce se întâmplă?”. Deodată ușa haremului s-a deschis și a apărut tânărul Ahmed, în vârstă de treisprezece ani, purtând un turban negru pe cap. A salutat membrii înșiruiți pe ambele părți și s-a așezat pe tron. Toată lumea se bucura, iar muftiul urmat de caimacami, viziri, *kazasker-i*³, de aga ienicerilor și de restul membrilor, în ordinea

-
1. Termen prin care este desemnată curtea interioară a Palatului Topkapı din Istanbul.
 2. Muftiul sunt experți în legea islamică, membrii ai clasei *Ulema*.
 3. Are atribuția de Mare Judecător.

poziției ierarhice ocupate, au venit unul câte unul să-și arate supunerea față de noul sultan, sărutându-i mâna.

Copilul stătea drept; fața lui arăta mândria, de parcă ar fi repetat de mai multe ori înainte această scenă. După ce a dat poruncile trebuitoare în privința înmormântării tatălui său, s-a retras în harem, însoțit de profesorul Mustafa Efendi. Membrii Divanului și ceilalți oameni de seamă au pus să li se aducă îndată turbanele de doliu, iar cei ce nu aveau astfel de turbane și-au înfășurat fâșii de material de culoare neagră peste hainele pe care le purtau.

În acea zi, după rugăciuni, sultanul răposat a fost înmormântat în grădina Hagiei Sofia, alături de cei nouăsprezece frați ai lui, a căror poruncă de eliminare o dăduse el însuși în ziua în care urcase pe tron. Era acum rândul lui Ahmed să conducă Imperiul.

1604

ianuarie

Noua sultană *valide* și cei din alaiul său imperial ce se despărteau de Vechiul Palat au început, conform obiceiului, să împartă *hilate*¹ funcționarilor și să le ofere daruri. A intrat pe poarta marelui palat aruncând galbeni oamenilor din oraș ca semn de bunăvoință. A înaintat însoțită de cavalerie printre uriașii și falnicii stejari cu frunzele scuturate, aflați de-o parte și de alta a aleii, îndreptându-se spre haremul imperial. La poarta palatului, funcționarii desemnați s-au aliniat unul lângă altul, cu bâte în mâini, pentru a împiedica intrarea celor nepoștiți la ceremonialul din odăile haremului.

1. Caftane conform demnităților primite.